

СЪПОСТАВЯНЕ НА ТИПИЗАЦИЯТА НА ЦИРКУЛАЦИОННИТЕ
ПРОЦЕСИ НАД БЪЛГАРИЯ С ТИПИЗАЦИЯТА
НА АТМОСФЕРНАТА ЦИРКУЛАЦИЯ
ЗА СЕВЕРНОТО ПОЛУКЪЛБО

Ст. Велев и Н. Коконова

Задачата на настоящото изследване е да се сведат глобалните циркуляционни процеси до размерите на една ограничена територия за по-точно изясняване на връзката на циркуляцията с някои климатични елементи. Използувани са следните материали:

1. Типизация на циркуляционните механизми над България, съставена от група български учени (Типове време над България, 1960).

2. Типизация на циркуляционните процеси в Северното полукълбо (Б. Л. Дзердзеевский, 1968).

3. Карти за синоптичното положение над страната при някои типове елементарни циркуляционни механизми (ЕЦМ), които се нуждаеха от уточняване за разглежданата територия.

Резултатите от съпоставянето на двете типизации са поместени в таблица 1. Както се вижда от таблицата, при по-голямата част от ЕЦМ (25 от 41) над България се наблюдава или атлантически, или средиземноморски тип процеси, въпреки че, както отбелязват авторите на класификацията (1960), тези процеси обхващат около 40% от изследвания период.

Средиземноморските циклони над България най-добре се откриват в класификацията на ЕЦМ, въпреки че разделянето им в подтипове е по-слабо изразено: при един и същ ЕЦМ пътят на циклона може да бъде различен в зависимост от конкретната синоптична обстановка. Тези процеси се наблюдават най-често през зимата.

Всрещат се и атлантическите типове адвективни процеси преобладава подтипа на комбинирано влияние по циклон и антициклон. Това са тези типове ЕЦМ, при които територията на България е на границата на циклонална и антициклонална област, поради което незначителното в мащабите на полукълбото изместване на граничната линия води до различен характер на времето над страната.

Континенталният тип се среща сравнително рядко (12,3% от продължителността на изследвания период). Първите три подтипа

се наблюдават главно при арктически нахлувания над Европейската територия на СССР, а подтипа K_4 — при разпространение на гребен от сибирския антициклон над Югоизточна Европа. Континенталният тип процеси се наблюдават главно през зимата.

Приблизително през половината година над България се наблюдават неадвективни процеси, свързани с трансформиране на да-

Таблица 1

Съоставяне на типизацията на атмосферната циркулация над България и над Северното полукълбо (европейски сектор)

Типове време над България	типове ЕЦМ
I. Адвективни процеси	
1. Атлантически (океански) тип	
а) подтип A_1 — океански нахлувания по циклон	4в, 8гз, 12г
б) подтип A_2 — океански нахлувания в предната част на антициклон	2б, 2в, 7бл
в) подтип A_3 — нахлуване на океански въздушни маси при смесено влияние на циклон и антициклон	5а, 5в, 6, 7ад, 8бл, 11б
2. Средиземноморски тип	
а) подтип C_1 — преминаване на средиземноморски циклон по път I	5б, 5г, 7бз, 12бз
б) подтип C_2 — преминаване на средиземноморски циклон по път II	7аз, 9б, 12а, 12вд
в) подтип C_3 — преминаване на средиземноморски циклон по път III	1б, 8а, 11а, 12г
3. Континентален тип	
а) подтип K_1 — нахлуване на континентален въздух от север и северозапад	4б, 10а
б) подтип K_2 — нахлуване на континентален въздух от север и североизток	8бз, 10б, 13а
в) подтип K_3 — нахлуване на континентален въздух от североизток и изток	4а
г) подтип K_4 — нахлуване на континентален въздух от изток и югоизток	11в, 11г
II. Неадвективни процеси	
4. Антициклонален тип	
а) подтип — зимен антициклон	1а, 8вз, 9а
б) подтип — летен антициклон	2а, 3
5. Размито барично поле	
а) с относително високо налягане	—
б) с относително ниско налягане	8вд, 8га, 12бл, 13а

дена въздушна маса над страната. Синоптичното положение на такива трансформации е антициклон или размито барично поле. Най-често такива синоптични положения се наблюдават през лятото и зимата (главно антициклон). В таблица 1 не са дадени типове ЕЦМ, при които се наблюдава размито барично поле с относително високо налягане. Подобна синоптична обстановка се наблюдава през лятото при различни ЕЦМ, при които над арктическите ширини на Европейския сектор преобладава циклонално поле, а по-на юг — поле на високо налягане. В периода на разрушаване на това поле за кратко време, по-малко от продължителността на един ЕЦМ (1—2 дни), възниква подобна синоптична ситуация.

Даденото сравнение на двете типизации може да се разглежда само като приблизително, като се имат пред вид малките размери на България в сравнение със Северното полукълбо и сезонните промени на глобалната атмосферна циркулация. По-ясна е връзката на атмосферните процеси над България с макроатмосферните процеси за тези типове ЕЦМ, за които синоптичното положение над Балканския полуостров е характерна черта.

ЛИТЕРАТУРА

1. Дзержевски, Б., Циркуляционни механизми в атмосфера Северного полушария в XX столетии. Материали метеорологических исследований. Изд. Междув. геофиз. ком. при Президиуме АН СССР, ИГ АН СССР, Москва, 1968.
2. *** — Трудове на Института по хидрология и метеорология, том VII. Типове време над България, София, 1960.